

Dagens dressyrmetoder ger morgondagens hundar

Antalet vetenskapliga artiklar om hundars beteende och om inlärning har stadigt blivit fler de senaste decennierna. Trots detta finns det fortfarande viktiga bitar av den rent praktiska hunddressyren som förbisetts bland forskarna. Man har till exempel inte uppmärksammat skillnaden mellan lydnessdressyr och specialdressyr, kopplingen mellan motivation och belöning, känslors påverkan på inlärning samt de stora individuella variationerna i personlighet hos hundar.

Skilj mellan lydnessdressyr och specialdressyr

I Sverige har vi länge skilt mellan lydnessdressyr och specialdressyr. Någon liknande uppdelning möter man sällan eller aldrig i den vetenskapliga litteraturen. Med det överseendet blir diskussionerna om olika metoders effektivitet meningslös eftersom principerna för lydnessdressyr och specialdressyr skiljer sig åt på flera punkter.

För vissa har lydness blivit något som man tävlar i. Man glömmer samtidigt bort att lydnessdressyr bedrevs långt innan någon hade kommit på tanken att tävla i lydness. Ett äldre namn på lydnesssträning var *kammardressyr*. Det förefaller med andra ord som om hundägarna redan på 1800 talet insåg värdet av att lydnesssträna hundar, en insikt som många i dag har missat.

Med lydness menas att hunden ska åtlyda förarens kommando. Vi ska kunna kräva lydness och hunden ska lyda därför att den vill vara oss till lags. Hörsamhet kan belönas men olydness ska leda till någon form av korrigerings. Detta kan göras på olika sätt och det påverkas av hur långt vi kommit i dressyren och på hundens mentalitet. Beröm och uppmuntran är dock grunden för all lydnessdressyr men om felbeteenden inte korrigeras går det inte att ställa krav samtidigt som en del av berömmets effekt uteblir.

I specialdressyr däremot ställer vi inga krav på själva utförandet, hunden arbetar därför att den själv vill lösa uppgiften och inte därför att vi kräver det. Träning i rapport, skydds, spår och sök och injagning av olika typer av jakthundar är exempel på specialdressyr. Med det följer att vi ska undvika korrigerings under specialdressyren. Behöver vi styra upp agerandet gör vi det genom att kräva lydness. Om hunden då inte lyder, och vi korrigerar för olydnessen, är risken stor att korrigeringsen kopplas till arbetet och inte till olydnessen, så att motivationen sjunker. Med det följer att hunden måste vara ovillkorligt lydig för att vi ska kunna genomföra specialdressyren på ett effektivt sätt.

Motivation och belöning

Det andra förbiseendet i den vetenskapliga litteraturen är kopplat till begreppet motivation. I de flesta vetenskapliga artiklar och fackböcker hittar man inte ens ordet motivation. Kanske beror det på ett stort inflytande från amerikanska forskare som har sina rötter i behaviorismen där begreppet motivation medvetet undvikits eftersom det är svårt att mäta motivation objektivt.

Sambandet mellan motivation och belöning finns däremot relativt utförligt diskuterat i de första generationerna av etologisk facklitteratur. Själva effekten av en belöning antogs komma av att motivationen sjunker när hunden lyckas. Hunden som är törstig söker efter vatten. När den hittat vatten dricker den och törsten släcks. En hungrig hund letar efter mat, den hittar något ätbart och äter, vilket leder till att den blir mindre hungrig. Hunden som jagar efter ett byte hinner i kapp och dödar bytet vilket leder till att jaktlusten minskar. Det är själva driftsreduceringen som upplevs som belöning.

Med det här resonemanget följer att motivation och belöning hänger samman. Mat kan vara en belöning om det är hungern som driver hunden, jagar hunden är det att komma i besittning av bytet som utgör belöningen. Mat fungerar som belöning om man vill uppmuntra den att tigga mat men inte till att belöna ett jaktbeteende. Frågan blir då om hunden lyder för att få mat eller för att vara sin förare till lags. Ja det beror ju på vad det är som motiverar den. Belönar vi med mat blir lydnaden till ett födosöksbeteende, belönar vi med en boll som kan ersätta ett jaktbyte blir lydnaden ett jaktbeteende. Men vill vi kunna ställa krav på lydnad måste hundens agerande bygga på den sociala motivationen, på viljan att vara mig som förare till lags. Då är det är mitt bevis på uppskattning som hunden ska sträva efter. Att jag klappar om den, att jag genom att glatt BRA visar uppskattning. Att i det läget ge hunden en godbit eller kasta en boll till den avleder bara hunden från intentionen att vara dressören till lags.

Syftet med lydnadsdressyren är förutom att få ovillkorlig kontroll över hunden även att förbättra kontakten mellan förare och hund. Träningen stärker helt enkelt de sociala banden, det gör hunden mer samarbetsvillig samtidigt som kontakten förbättras. Men det förutsätter att lydnaden bygger på rätt motivation, på viljan att vara föraren till lags, på den sociala motivationen.

Känslor

De första behavioristerna menade också att man ska bortse från känslor i inlärningssituationen eftersom dessa ofta inte kan mätas på ett objektiva och vetenskapligt korrekt sätt. Det ledde till att man inom delar av forskningsvärlden länge förbisåg känslornas betydelse i samband med inlärning. Nu vet vi att djurs känslor som rädsla och aggressivitet har stor inverkan på deras inlärningsförmåga och beteende. Men trots detta saknas ofta förståelsen för hur dessa känslouttryckningar kan kontrolleras.

Både rädsla och aggressivitet räknas som agonistiska (avståndssökande) beteenden. Vid rädsla försöker individen fly eller dra sig undan från det som uppfattas som farligt, vid aggression försöker individen själv få antagonisten att dra sig undan eller fly. Konkret betyder detta att måluppfyllelsen i båda fallen leder till att känslan förstärks. En hund som morrar mot en annan hund och när denne drar sig undan, blir framgent ännu mer benägen att visa aggressioner i samma situationer. På samma sätt blir benägenheten att visa rädsla större om den rädda hunden kan lösa problemet genom att fly. Rädslor smittar dessutom. Om ägaren till den skrämde hunden tar med den bort från platsen förstärker föraren bara hundens rädsla ytterligare, eftersom även föraren i hundens ögon flyr från platsen.

Hundar är olika

I den vetenskapliga litteraturen antas alla hundar kunna hanteras lika. I själva verket finns det en enorm variation i mentalitet både inom och mellan olika hundraser och varje individ måste hanteras utifrån sin speciella personlighet och förutsättningar. Vissa är livliga och framåt, modiga och orädda. Andra är mindre livliga och undviker allt som är nytt. De är försiktiga och rädda för allt nytt och obekant. Några brinner av att vara sina ägare till lags (will to please) andra är sig själva nog och går helst sin egen väg. Vi är också olika som hundägare. Vissa hundägare har lång erfarenhet av att arbeta med hundar, andra har sin första hund. Med erfarenheten följer förmågan att läsa hundens reaktioner och att anpassa metoderna efter hundens kynne.

Hundar har olika användningsområden

Vi har också hundar av olika orsaker. En del vill ha en sällskapshund, någon att gosa med i soffan och ett sällskap under kvällspromenaden. Andra vill ha en fungerande

jakthund, någon som effektiviserar jakten och som ger jakten en ny spännande dimension. För några är hunden ett arbetsredskap. En narkotika- bomb- eller patrullhund inom polisen, tullen eller försvaret, en ledarhund som ledsagar sin synskadade förare runt på stan. Att hunden fungerar i arbete kan vara en fråga om liv och död för hund och förare eller för de personers som hunden ska hjälpa. Och självklart måste sättet som hunden dresseras anpassas efter alla dessa förutsättningar.

Dressyr och hundavel

En felaktig dressyr leder till ett problem. Hunden biter sönder saker inomhus, den drar och sliter i kopplet när den rastas. Den kommer inte på inkallning, den jagar vilt och kan inte rastas lös. Vissa blir direkt farliga. De angriper och biter andra hundar och inte sällan också sina ägare. För en annan typ av hund leder bristen på tydliga regler i vardagen att de blir rädda och osäkra.

Hundproblem leder ofta till någon form av lidande, för ägaren men också för hundarna själva, eftersom hundhållningen måste omgärdas av restriktioner så att de inte ”kan få vara hund”, inte får leva ut sina naturliga beteenden eller för att de lever med ständig ångest och rädsla.

De flesta arbetshundars adelsmärke är att de är arbetsvilliga, orädda, självständiga och ofta också livliga. Utan tydligt ledarskap och god lydnad blir den här hundarna ofta jobbiga och ibland direkt farliga. De kräver ibland också metoder som inte är nödvändiga på en typ av hund som avlats för att vara en lättsam sällskapshund. Olika hundar kräver helt enkelt olika saker och väljer vi bort vissa dressyrmetoder, till exempel i form av att aldrig ställa krav, kommer vi på sikt att förlora de egenskaper som krävs hos många arbetshundar. Dagens dressyrmetoder avgör hur framtidens hundar blir.

Erik Wilsson